ततो नरवरः श्रीमान्नलो राजा विशाम्पते। सान्त्वयामास तानश्वांस्तेजोबलसमन्वितान्।
रश्मिभिश्च समुद्यम्य नलो यातुमियेष सः। सूतमारोप्य वार्ष्णेयं जवमास्थाय वै परं।
ते चोद्यमाना विधिवद्बाहुकेन हयोत्तमाः। समुत्पेतुरथाकाशं रथिनं मोहयन्निव।
तथा तु दृष्ट्वा तानश्वान् वहतो वातरंहसः। अयोध्याधिपतिः श्रीमान् विस्मयं परमं ययौ। २७९५
रथघोषन्तु तं श्रुत्वा हयसंग्रहणञ्च तत्। वार्ष्णेयश्चिन्तयामास बाहुकस्य हयज्ञतां।
किं नु स्यान्मातलिरयं देवराजस्य सारथिः। तथा तल्लक्षणं वीरे बाहुके दृश्यते महत्।
शालिहोत्रोऽथ किन्नु स्याद्धयानां कुलतत्त्ववित्। मानुषं समनुप्राप्तो वपुः परमशोभनं।
उताहो स्विद्भवेद्राजा नलः परपुरञ्जयः। सोऽयं नृपतिरायात इत्येवं समचिन्तयत्।
अथचेह नलो विद्वां वेत्ति तामेव बाहुकः। तुल्यं हि लक्षये ज्ञानं बाहुकस्य नलस्य च। २८००
अपिचेदं वयस्तुल्यं बाहुकस्य नलस्य च। नायं नलो महावीर्य्यस्तद्विद्यश्च भविष्यति।
प्रच्छन्ना हि महात्मानश्चरन्ति पृथिवीमिमां। दैवेन विधिना युक्ताः शास्त्रोक्तैश्च निरूपणैः।
भवेन्न मतिभेदो मे गात्रवैरूप्यतां प्रति। प्रमाणात् परिहीनस्तु भवेदिति मतिर्म्मम।
वयःप्रमाणं तत्तुल्यं रूपेण तु विपर्य्ययः। नलं सर्व्वगुणैर्युक्तं मन्ये बाहुकमन्ततः।
एवं विचार्य्य बहुशो वार्ष्णेयः पर्य्यचिन्तयत्। हृदयेन महाराज पुण्यश्लोकस्य सारथिः। २८०५
ऋतुपर्णश्च राजेन्द्रो बाहुकस्य हयज्ञतां। चिन्तयन्मुमुदे राजा सहवार्ष्णेयसारथिः।
ऐकाग्र्यञ्च तथोत्साहं हयसंग्रहणं च तत्। परं यत्नञ्च संप्रेक्ष्य परां मुदमवाप ह।
इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि नलोपाख्यानपर्व्वणि ऋतुपर्णविदर्भगमने एकसप्ततोऽध्यायः॥ ७१॥
॥ बृहदश्व उवाच॥ स नदीः पर्व्वतांश्चैव वनानि च सरांसि च। अचिरेणातिचक्राम खेचरः खेचरन्निव।
तथा प्रयाते तु रथे तदा भाङ्गासुरिर्नृपः। उत्तरीयमधोऽपश्यद्भ्रष्टं परपुरञ्जयः।
ततः स त्वरमाणस्तु पटे निपतिते तदा। ग्रहीष्यामीति तं राजा नलमाह महामनाः। २८१०
निगृह्णीष्व महाबुद्धे हयानेतान् महाजवान्। वार्ष्णेयो यावदेतं मे पटमानयतामिह।
नलस्तं प्रत्युवाचाथ दूरे भ्रष्टः पटस्तव। योजनं समतिक्रान्तो नाहर्त्तुं शक्यते पुनः।
एवमुक्तो नलेनाऽथ तदा भाङ्गासुरिर्नृपः। आससाद वने राजन् फलवन्तं विभीतकं।
तं दृष्ट्वा बाहुकं राजा त्वरमाणोऽभ्यभाषत। ममापि सूत पश्य त्वं संख्याने परमं बलं।
सर्व्वः सर्व्वं न जानाति सर्व्वज्ञो नास्ति कश्चन। नैकत्र परिनिष्ठाऽस्ति ज्ञानस्य पुरुषे क्वचित्। २८१५
वृक्षेऽस्मिन् यानि पर्णानि फलान्यपि च बाहुक। पतितान्यपि यान्यत्र तत्रैकमधिकं शतं।
एकपत्राधिकं पत्रं फलमेकञ्च बाहुक। पञ्चकोट्योऽथ पत्राणां द्वयोरपि च शाखयोः।
प्रचिनु ह्यस्य शाखे द्वे याश्चाप्यन्याः प्रशाखिकाः। आभ्यां फलसहस्रे द्वे पञ्चोनं शतमेव च।
ततो रथमवस्थाप्य राजानं बाहुकोऽब्रवीत्। परोक्षमिव मे राजन् कत्थसे शत्रुकर्षण।
प्रत्यक्षमेतत् कर्त्ताऽस्मि शातयित्वा विभीतकं। अथात्र गणिते राजन् विद्यते न परोक्षता। २८२०